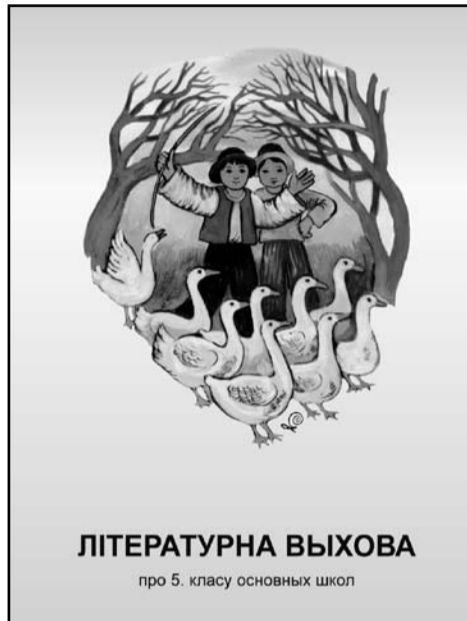
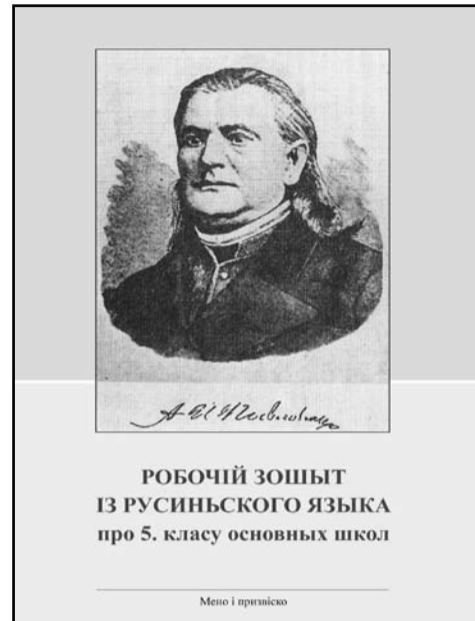
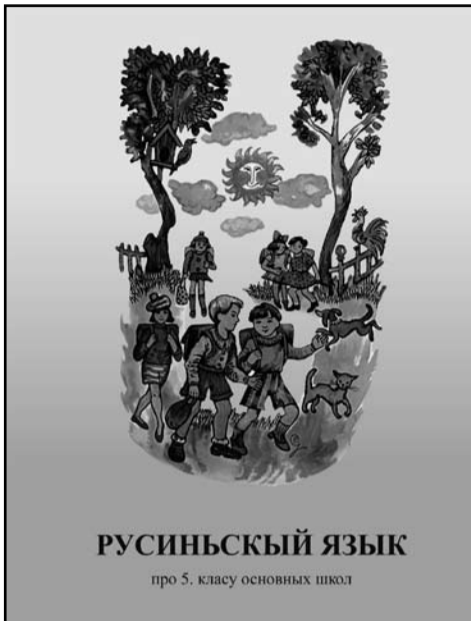

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

р. XIX
ч. 29 – 30

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

22. юла 2009
ціна 0,20 €

Віриме, же новы русиньскы учебники порадуять...

... їх поужывателів, конкретно главно учнів пятых клас основних школ із навчалным языком русиньскым і основних школ із навчанём русиньского языка.

Про тых были выданы учебники: *Русинський язык*, *Робочій зошит із русиньского языка* і *Літературна вихова*. Їх авторами суть уж знамы і освідчени авторы **Мгр. Ян Гриб**, **Мгр. Штефан Сухый** і **Мгр. Марек Гай**, першы двое довгорічны учітелі, днесь на пенсії, третій – молодий учітель русиньского языка і культуры в Основній школі у Радвани над Лабірцём, еден із першых абсолвентів проглубленого штудія русиньского языка і культуры на Педагогічній факулті Пряшівской універзіты і од школьского року 2009/2010 **новый методік русиньского языка Методічно-педагогічного центра у Пряшові**. Він ведно із своїма учнями ся дістав на обалку четвертого русиньского учебника, интересного виданя – *Русинський язык у конверсації про*

II. ступінь основних школ і середні школы. Іде о триязычний конверзачный учебник: словацько-русиньско-англіцький, де тексты в окремих языках приправили: **ПгДр. Кветослава Копорова** (*словацький язык*), **ПгДр. Анна Плішкова**, **ПгД.** (*русиньський язык*), обидві з Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові (ІРЯК ПУ), і **Мгр. Ева Едді**, **ПгД.** (*англіцький язык*) з Інштитуту языковых компетенцій Філософічної факулты ПУ (ІЯК ФФ ПУ). Языкову управу першых трёх учебників зробила **А. Плішкова**, посліднього **ПгДр. Василь Ябур**, к. н. (*русиньський і словацький язык*), доцент ІРЯК ПУ, і **Бц. Джонатан Едді**, Англічан, учітель англіцького языка в ІЯК ФФ ПУ. Вшыткы штири учебники вышли на зачатку літніх вакацій а школы собі їх можуть обіднати у дистрибуційній фірмі АД РЕМ у Братіславі і дістануть їх задарьмо. Вшыткы выдадо обчаньске здружіня **Русин і Народны новинкы з фінанчнов підпоров Міністерства школства СР**. - аз -

Влада Сербії схвалила Закон о радах народностных меншын

2. юла 2009 на засіданю влады Сербской републікы была схвалена пропозиція **Закона о народных радах народностных меншын**, котра теперь ся дістане на засіданя републікового парламенту. Як підкреслив міністер про людьскы права і права меншын влады Сербії, **Светозар Чіпліч**, вдяка схваленій пропозиції того

У БРАТИВ-РУСИНІВ

закона суть конечно ясно дефінованы уставны права народностных меншын і процедура конштитуованя народных рад народностных меншын, їх компетенцій, фінанцованя і маєтку.

– У звязи зо схваленов пропозиційов закона, Сербія є першов країнов у данім реґіоні, котра таким способом, детално і шыроко, дефіновала меншынову самосправу, котра є омного лібералніша і даватъ веце прав і ґаранцій в порівнаню з подобныма законами у Мадярьску, Хорватію, Чорній Горі і Македонію, – повів Чіпліч.

На справу о схваліню Закона о народных радах народностных меншын у новосадьскім „Дневнику“ реаґовала **Анна Томанова-Маканова**, підпредседкыня Вержховной рады АО Войводини і таємнічка областной рады про інформації, такыма словами: „Уж быв найвысший час прияти Закон о народных радах, бо мандаты тым радам уж давно скінчили.“ Подля ей погляду, „тот закон є добрый, бо здінамізує жывот народностных обществ у Сербію“. Предложеный закон, окрем іншого, предпокладатъ два способы волеб членів народных рад народностных меншын: діректный (прямыма вольбама) і індіректный (через електорів).

Ласло Йожа, председа Народной рады мадярьской народностной меншыны, повів, же мадярьска політична еліта пожадує прями вольбы...

Єлена ПЕРКОВІЧ, „Руске слово“, скорочене

Позн. ред.: Выше споминаны країны уж мають законы, котры ясно визначують і ґарантують уставны права народностных меншын, уможнюють народностным меншынам через народны рады народностных меншын брати пряму участь у рішаню проблемів окремих меншын у даній країні, як і у фінанцованю розвитку їх культурно-народностного жывота. Шкода, же **Словеньска републіка** у тім ділі одстає за такыма країнами, як Мадярьско або Сербія, і хоць было давно обіцяно, але до днешнёго дня у нас не є приятый закон о народностных меншынах ани о фінанцованю їх культурно-народностного жывота, де там іщі даякый закон о народных радах народностных меншын (Сербія) або закон о штатных самосправах народностных меншын (Мадярьско)!

Не бійме ся быти Русинами

Хто і коли до нас засіяв тільки страху, неістоты і ганьбы за своє русиньске? Хто нам, Русинам, взяв гордость і пыху на свій род? Хто і коли хотів пересвідчити світ о тім, же сьме лем маленька меншына людей, котра у світі ніч не значить? Хто і коли? Тиснуть ся чутливы вопросы на язык.

Хтось то був, хто нас рокы понижовав, оскорбляв і одсував на бічну штреку. Хто брав од нас лем тото найкрасше і найдорожше, што сьме мали, нашу культуру і старовинны традиції наших предків.

СПИСОВАНЯ ЛЮДЕЙ 2011!

Рокы нас окрадали, жыли з нас і глубоко понижовали. Русин просто не був! Русин не екзістовав! Рокы був лем якийсь великий „Культурний союз українських трудящих“, котрый ся пізніше переписав на „Союз русинів-українців на Словаччині“. Доки тот їх великий „Союз на Словаччині“ хоче страшыти і баламутити наших русиньскых людей? Доколи іщі хотять каламутити нашы русиньскы воды?

Наш добрый, щірый і сердечный Русин уже конечно порозумів, де належить і яку має ціну. Желать собі лем едно, абы міг слободно ествовати там, де жыє. Абы міг розвивати і у світі шырити велике духовне богатство своїх предків. Абы очістив своє мено од дотеперішніх прижывників і паразітів русинства, бо мы маєме на што і на кого быти горды. Нашы Русины росіяны по світі, роблять добре мено в сферах політики, культуры, економікы світового господарства.

Сьме на них міцно горды і кібы сьме могли, вшыткы бы сьме ішли в їх слідах. Але не дасть ся. Также ходем підпорьме самых себе і тых, котры репрезентують наш народ у світі і признайме ся в році 2011 ку своему коріню! Не бійме ся і не ганьбийме ся за своє, бо сьме народ, котрый у світі значить дуже много!

Нашы русиньскы матері породили і виховали много великанів, визнамны особыности світа. Нашы русиньскы матері їх кормили своїм молоком. Вложили нам до вінця жывота русиньску кров, сердце і душу.

Не одшмаряйме тото од себе! Не вздавайме ся того і не утїкайме од свого, але наспак, укажме, же сьме то мы, Русины, богаты сердцём, душов і своїма великыма способностями, котрых уж нігда ніхто не обаламутить, не окламли і не буде гордити ся на вруб нас, Русинів.

Марія ГІРОВА, Снина

• Творці фільму ОСАДНЕ: (зліва) стригац Франтішек Крегенбіл, режисер Марко Шкоп і камераман Ян Меліш. Тот фільм на 44. Міжнароднім фільмовім фестивалі в Карловых Варах дістав Ціну за найліпший документарний фільм над 30 минут.

Фільм о Осаднім оцінили в Карловых Варах

12. юла 2009, на конець 44. річника Міжнародного фільмового фестивалю в Карловых Варах у Чехах як найліпший документарний фільм над 30 минут був оцінений фільм під назвов **Осадне**. Є то фільм о найвиходнішій кутику Европской унії, о русиньскім селі Осадне (окр. Снина), єго жытелям і їх політичных поглядах, у котрім домінують главно тріма протагоністы: староста села **Ладіслав Мікулашко**, православный піп **Петро Сорока** і русиньскый активіста **Федор Віцо**. Кристалевый ґлобус і 5 тисяч америцькых доларів перевзяли творці фільму: режисер **Марко Шкоп**, камераман **Ян Меліш** і стригац фільму **Франтішек Крегенбіл**. І фільм М. Шкопа **Іншы світы**, котрый є тиж о Русинах, був у Карловых Варах так исто оцінений – в р. 2006, а то Окремов цінв і Цінв позерателів, котру выголосив денник Право. У звязи з тов подієв сьме поставили пару вопросів режисерови фільму.

• Хотіли жытелі Осадного, жебы сьме о них накрутили фільм?

– Зо зачатку ся кус того бояли, што є нормалне. Нам о них повіла редакторка русиньского телевізного высыланя Ярка Саболова Сисакова, котра спомняла, же в Осаднім жыє інтересный енерґічний священник і староста, котрый є рекордно довогу у своїй функції – уж тридцятьшість років. О Русинах ся перед тым накрутило дакілько документарных фільмів і они знали, же сьме в них даколи зосмішнёваны. Мали на думці главно фільм Абсолют Варгола. Также сьме їм наперед указали наш фільм Іншы світы, жебы виділи як роздумуєме і высвітлили сьме їм наш замір. Фільм о споїно малой політиці з Бруселом ся їм видів інтересным. А днесь є наше взаємне одношія сердечне, фільм виділи, любить ся їм. Тадь в нїм є фалаток їх жытота.

• Кідь староста, православный піп і гуморіста Федор Віцо ідуть по великих сходах у величезній будові Европского парламенту, пуцате помпезну Бетовенову Оду на радость. Є в тім кус іронії...

– Тому іронію чую в моменті, кідь ідуть на ескалаторі, але в протилежнім напрямі. Быв то властно єден із мотивів фільму. Спершу сьме ся переходили з русиньскым активістом Федором Віцом по Осаднім прекрасныма туристичныма пішниками із найвышым ступнём охрани. Він ся почас дороги змучів і зажартовав, жебы ся му

там зышов ескалатор. Спомняли сьме сі на то, кідь сьме потім пакручали в Бруселі. На ходбах великой адміністративной будовы сьме довогу чекали, также сьме „забивали час“. Оразу староста ся побрав к ескалатору в задній части будовы і зачав на нїм ходити в протилежнім напрямі. Тот забер нас заінтересовав, усвідомили сьме собі, же є в нїм сімболіка. Бо можеме быти в супермодерній будові, але і так даколи перебераме ногами на місце.

• Може даколи Брусел порозуміти тому, што потребує Осадне? Можуть ся тоты два світы даколи споїти?

– Мусять ся споїти, бо днесь ся вшыткы мусять учіти презентувати ся, піти на правилне місце і за дашто боєвати. Барз єм переживає накручяня в Бруселі. Кідь єм ся попозерав на старосту і священника, видів єм сам себе. І я все дашто дакому пояснюю, обгаюю свої фільмовы проекты.

• Як ся вам виділи европосланці? Як ся односили ку компанії з Осадного?

– Думам собі, же як політиці ся справують цалком нормално. Як за нима приїде дакто з їх регіону, кідь їм говорить о проекті, котрый належить міджі їх теми і они ся з нєго можуть дашто дізнати, тогды сьме охотны помочи.

• Не є то кус утопія вірши, же праві Осадному поможе козмонавт Владімір Ремек як европосланець?

– То не можете знати. На позваня до Осадного барз позитивно зареаґовав. Може і зато, же к выходу мать красне одношія. Штудовав у Кошіцях, над тов територію абсолютвовав цыцны леты. В тім часі якраз ославлёвав тридцять років од свого лету до козму, і не вылучовав, жебы навцію Осадного споів з ославами на Словакії. Мы тому дуже віровали, і староста зо священником, і писали сьме му писма. Рік тырвало, покы сьме дістали дефінітівену одповідь.

• Чом сьме навціє політиків про жытелів малых міст і сел такы важны? Што то говорить о нашім одношію ку моци?

– Іцї все на політиків позераме збожно. Але інтересніший момент єм збачів у моменті, кідь сі Федор Віцо, староста і піп опікають шлекачікы. Говорять о тім, як бы мав політик вызерати – а тогды, властно, говорять о собі. Ай они самы сьме політиці, за котрыма дакто ходити. Про бабку, наприклад, молодый піп є великов авторітов.

• Федор Віцо приривнує Русинів к медвідям. Што то за повага?

– Мені ся веце любить приривнаны, же Русины сьме як сніжный муж Сті. Вшыткы о нїм чули, але никто їх не видів. Чом мають за свій сімбол медвідя, то не знам. Але є природне, же гуморіста Федор Віцо споює з ним властности, як неактивність і задриманість. Але хоць медвідь є тярбавый, все мать лабы і нима може атаковати. Русинів виховали тверды природны условия в Карпатах. Зістало то там законзервоване. Там досправды найдете іншый світ.

• Думаете, жебы могли досправды вымерти? В Осаднім жыє уж лем нецілых 200 людей.

– Староста ся многораз поскаржыв, же за десять років там уж никто не буде. Не знам. Істе є, же Осадне ся мінить на хатову область.

• Лемже днесь і активный священник роздумує, же стады одыйде. Чом?

– Суть моменты, кідь чуєме, же мусиме дашто в жытові змінити. Ёму ся народив сын, роздумує, жебы ся перестіговав до Свідника. Там бы міг жыти у векшій комуніті, жыє там єго мати, могла бы му веце помагати. В Осаднім го час од часу перемагать природне чутя беспомічности. Недавно вмерла пані, котра співала в храмі Божім. Барз ся тішыє тому, же там мать холем три співачкы – без ней уж не буде Служба Божа така красна і святочна.

• Наісто много людей собі желать, абы ся русиньске село не стравило, але „пальці му тримлять“ з безпечної далыні великого міста. Тому роботу мусять зробити тоты, што ту зістали. Дало бы ся їм холем даяк помочи?

– Може, же праві тым фільмом досягнеме, жебы ся люде до тых місць vybrали. Кідь уж будуть в регіоні, може не обыйдут ани Осадне. Підуть ся попозерати до кріпты під церковлєв, в якій сьме похованы остатки помершых вояків у першій світовій войні, або ся попозерають на медвідя і увидять красну природу. Там не є нияка промыслова výroба, є там лем тихо, самыі ліс і праліс. Недавно єм ся вернув із дололенки в Хорватії – тамтешні ночі ся не дадут порівнати з тым, што є в Осаднім. Приповідкове небо повне звезд!

Крістіна КУДЕЛОВА, СМЕ, 8. 7. 2009, переклад: А. 3.

12. ЮН СЯ СТАВ ДНЁМ РУСИНІВ

12. юн каждорічно буде Днём Русинів на Словеньску. Так вирішыли векшынов голосів читателі русиньскых періодік *InfoРусин* і *Народны новинки*, як і вебовой сторінки Академії русиньской культуры в СР www.rusynacademy.sk. Выбратый день ся вяже з датумом **12. юна 1848**, коли проходив **першый Славянський зьязд у Празі**. На нїм взяв участь і першый председа Словеньской народной рады, писатель, новинарь і політик, організатор культурного жытота періоду словеньского народногo возроджіня і ведуча особность повстаня років 1848 – 1849 – **Йозеф Мілослав Гурбан** (1817 – 1888). Він у предложенім меморандумі пожадовав увести до жытота принцип демократічної рівноправности і уставности при рішаню штатноправного поставлїня поєднх народностей в рамках тогдышній монархії. В меморандумі ся попершыраз пожадовало узнання Словаків і Русинів за самобытны народы, чім ся зачав період їх народногo возроджіня.

Окром уведженої події, **12. юна 1933** в рамках **Днів русиньской культуры у Пряшові** (10. – 12. 6. 1933) був одгалений памятник народному будителєви Русинів – **Александрови Духновичови**. Установлїнем того свята Русинів ся сповнив єден з пунктів резолюції Світової рады Русинів, котрый ся тывав двох членьскых організацій Світового конгрєсу Русинів – Русиньской оброды на Словеньску і Словеньской асоціації русиньскых організацій.

День Русинів на Словеньску ся попершыраз буде офіційно славити в р. 2010.

-р-

ЗАДАЧІ СПОЛКУ РУСИНЬСКИХ ПИСАТЕЛІВ СЛОВЕНЬСКА

Главна увага – списованю людей

30. юна 2009 року в просторах Музею русиньской культуры ся обдыло засіданя рады Сполку русиньскых писателів на Словакії. Председа сполку Миколай Ксеняк поінформовав членів рады і гостів о новых задачах сполку на найближшій період. Свою увагу обернув, главно на такы задачи, як: організованя літературного семінаря, літературного конкурзу і на видавательську роботу Сполку русиньскых писателів Словакії.

Літературный семінар, який бы ся мав одбыти в септембрі того року, мав бы ся займатися проблематіков перекладів літературных творів із русиньского языка на іншы языки і навсак – з іншых языків на русиньскый, чім бы ся забезпечила контінуїта міджі близкыма славянськыма языками і была спровоґована в шыршій контексті русиньска поезія і проза, драматурґія як така. На семінар з рефератами бы мали выступити проф. ПгДр. Осиф Сіпко, к. н. з катедры русісткы і транслатолоґії Пряшівской універзіты в Пряшові, ПгДр. Алена Блыхова і ПгДр. Марія Мальцовска з Інштітуту русиньского языка і культуры ПУ.

О літературный конкурз є ступаючіи інтерес міджі нашыма писателями і почінаючіма авторами, главно в области поезії і прозы, дакус одстає драматурґія. Як было конштатоване, послідній термін на посыланя творів є **15. септембер 2009**, а выслідкы бы мали быти знамы до 30. октября 2009.

Выдавательска робота сполку в найближшій часі, властно до кінця рока, буде заміряна на выдаваня *Русиньского літературного алманаху на 2009 рік*, на выданя книжкы повідань Миколая Ксеняка *Жменя родной землі*, книжкы пригод Штефана Смолея *Нагода ці осуд* і зборника есеїв Штефана Сухого *Міст на ріков часу*.

Як видно, задач не є много, зато їх мож выконати якостніше. Як ся высловив председа СРПС Миколай Ксеняк, в кождім припаді треба робити над зьєдинїнем правопису русиньскых выдань. Говорив о терміні до кінця рока, але то є вшытко релатівне, бо ту треба проявити снагу о порозуміння з розлічных сторон, як з боку Русиньской оброды на Словеньску, *InfoРусина*, так і з боку *Русина* і *Народных новинок*, але і іншых русиньскых обществ і їх выдань, напр. *Артоса*, *Благовістника* ці електронічных медій. А має до того што повісти і в сучасности найкомпетентніша інштітуція одностно русиньского языка на Словакії – Інштітут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові, при якім продовжує діяти языкова комісія.

В діскузії, в якій выступили Штефан Сухий, Ярослав Сисак, Василь Хома, Юрій Панько, Марія Мальцовска, ся говорило і о потребі організованя семінарів, які бы говорили о проблемах якості русиньской красной літературы, о ближшій сполупраці писателів із шыршов громадв читателів. Діло стоїть так, абы писателі веце ходили міджі людьми, вошли до свідомости русиньской громады. Увага засіданя рады была зосереджена, главно на списованя людей, яке буде в р. 2011. Там бы мали мати писателі єдно з главных слов.

Марія МАЛЬЦОВСКА

• Плаґат фільму ОСАДНЕ з єго протагоністами: (зліва) Ладіслав Мікулашко, о. Петро Сорока і Федор Віцо, за котрыма є знаме зо світової выставки брусельске атоміум, бо часть фільму ся накручала і в Бруселі.

Вечур памяти митрополиты Лавра

Карпатський край – прекрасний і милий, але і край передвойнової біды, трапіня, незаместности (як і теперь), безнадії, выстаговалецтва і еміграції. В міджівойновім часі минулого стороча із родного краю ся выстагвали до чужіны стовкы, ба і тисячі нашых молодых людей в надії, же за морём найдуть яку-таку роботу. На руках і ногах од рабской работы ім напухали мозолі в глубоких белгіцкых майнах, в североамериканскых майнах, в югоамериканскых ревірах, в канадскых лісах і в австральській пустынї.

Може не є на выході Словакії хыжы, з котрой бы ся дахто не выстагвал за море, до чужіх і далеких краів. Лем з нашой, соломов прикритої і з глинянов підлогов, деревяніці з Ладомировой (окрес Свідник) одышло до Америки аж пятеро людей: мої три теты, тогды молоды дівчата, стрыко і старшый брат Василь, пізнішый митрополита Лавр, высокый церковный ерарха.

• Ёго Высокопреосвященство Лавр (Русин – Василь Шкурла), глава Російской православной заграничной церкви, митрополита выходеоамериканскый і ньюорскый.

Тяжка і проблематічна была судьба вшыткых емігрантів (подобно як теперь) в далекій і незнамії чужіні. Таков тернистов, кривулястов і тяжков была ай путь мого брата Василя, котрый в 1944 році як малый хлопец одышов із Словакії і судьба го завела аж до Споеных штатів америцкых. Першыраз ся вернув до родного краю аж по 20-ёх роках, в р. 1964.

23. октября 2001 року в Нью Йорку ся одбыв миморядный архіерейскый собор Руськой православной заграничной церкви. На нім за главу той церкви был zvolenый архієпіскоп троїцкый і сіракускый – Лавр, котрый дістав титул митрополита выходеоамериканскый і ньюорскый.

В маю 2008 року в Москві, в храмі Хріста Спасителя, ся одбыла барз важна подія про православных віруючих. 15. мая до Москвы на особне позваня президента Російской федерації

Владіміра Путіна з Нью Йорку прилетів митрополита Лавр, глава Російской православной заграничной церкви. З ним прилетіло 17 духовных ерархів і 600 православных вірників із Северной і Южной Америки, западной Европы, Австралії, потомкы тых, котры по большевицкым перевороті в Росії в р. 1917 мусили одыйти з дому.

17. май 2008 року был про Росію і єї діаспору барз вызначным днём. В Москві, в храмі Хріста Спасителя, за участи президента В. Путіна был підписаный Акт о канонічнім зближенію і зьєдинію Російской православной церкви і Російской православной заграничной церкви. Тот важный документ підписали ёго Святость патриарха московскый і цілой Росії, Алексей II., і ёго Высокопреосвященство митрополита Лавр. По Божій Службі на позваня президента Путіна обидвома вечур брали участь на рецепції в московскім Кремлі. Вшыткы трєма мають велику заслугу на тім, же Руська православна церьков по 90-ёх роках розділіня ся назад соединила. Міджі іншым, участником того святочного акту был і автор тых рядків. В Храмі Хріста Спасителя ем стоял лем пару метрів од В. Путіна...

Нажаль, занедовго двома з трійці, які підписовали тот вызначный документ, повмерали: митрополита Лавр і патриарха Алексей II.

Минулый рік до піддукляньского регіону і до села Ладомирова завітала група робітників медій з Москвы і Прагы. Телевізны штабы зберали і знимали матеріал про ціловечерный документарный фільм о нашім родакови митрополитови Лаврови (родным меном Василь Шкурла з Ладомировой), выхованцєви Ладомирьского православного монастыря преподобного Іова Почаевского...

21. апріля 2009 року в Москві у Великій салі Дому російского загранича А. І. Солженіцина ся одбыв Другый каждорічний вечур памяти владыкы Лавра, митрополиты выходеоамериканского і ньюорского, першоерархы Російской православной церкви заграничной. Вечур был зорганізованный під патронатом сучасного першоерархы Російской православной церкви заграничной, митрополиты Іларіона, і Фонду Высокопреосвященного митрополиты Лавра під егідов Выбору про культуру Штатной думы Росії, влады Російской федерації, департаменту про вонкашні і міджнародны односины Москвы, московского Дому крайнів, московской Мітської думы. Акцію модеровав головный редактор і выдаватель міджнародного часопису російской діаспору, Великий Вошінгтон Сергей Кузнецов і ведучій интернетового журналу, автор многих книжок з історії російской церковной діаспору Всеволод Філіпєв.

Шпеціално к тій нагоді была выдана памятна медайла Митрополита Лавр. Тов медайлов суть нагороджены священници і вірници активны в місіонарській роботі в Росії і заграничу, люде, які ся заслужили на соединію церкви. На споминанім памятнім вечорі медайлу дістали общественны діятелі, ведучі медій і журналісты. Оцінены выступили із своїма споминами на стрічі з митрополитом Лавром, говорили о нім і о ёго вкладі до розвоя Російской православной церкви.

Наконець вечора ся промітав фільм о жывоті митрополиты Лавра і ёго задачі в процесі соединіня православия.

Николай ШКУРЛА, Ладомирова

Василь Гопко – послідня башта русинства...

... Грекокатолицькой церкви на Словакії

У Театрі Александра Духновіча в Пряшові 21. юна 2009 одбыла ся интересна акція під назвов Русины у фільмовім документі. Приправило єї Здружіня інтелігенції Русинів Словеньска (ЗІРС). Модератором акції был підпредседа ЗІРС, Інж. Ян Липиньскый з Братіславы. Із презентованых фільмів найвеце заінтересовав фільмовый документ о благореченім єпіскопови Василєви Гопкови під назвов Преосвященный... Василь Гопко, благореченый Русин.

Молода зачінаюча режісерка Івана Лемпелєва презентовала у фільмі найтрагічнішый період в жывоті єпіскопа Гопка, яким было ёго арештованя од року 1950 аж до року 1968, але тыждалша інтернація по арешті, а то в чеськім Осеку. До сценаря фільму были вгодно закомпонованы выповіді грекокатолицькых священників: Франтішка Данцака, Павла Данцака і Габрієла Секеля, котры мали можность спознати того єпіскопа-мученика.

По скінчіню фільму в салі ся розвинула жыва діскузія участників акції, в котрій высловили свої погляды на данный фільм і на особность В. Гопка. Єден із діскутуючих, Дімітрій Крішко, заспоминав собі на свою навщіву єпіскопа Гопка, котрый был арештованный у Празі на Панкрацу, а даколи был ёго учітелєм. Был то спомин на чоловіка знищеного псіхічным і фізичным каранєм, котрый на навщіву своего штудента реаговав лем пару словами і дуже стримано. Свої погляды на єпіскопа В. Гопка высловили і притомны священници, як і режісерка фільму І. Лемпелєва, котра не вылучіла факт, же накрутить другу часть того документарного фільму. Крітичный, але интересный был погляд Петра Крайняка, молодшого, підпредседы Містной організації Русиньской оброды на Словакії, котрый підкреслив, же тяжкий жывоет Василь Гопко мав і по своїм приході на єпіскопскый уряд у Пряшові 1968 року, де был приятый із несімпатіов за свое русиньске пересвідчїня і заставаня ся Русинів.

Як повів П. Крайняк, мол., „єпіскоп Гопко был посліднєв баштов русинства в рамках Грекокатолицькой церкви на Словакії“. Вшыткы знаме, же по ёго смерти настала насилна словакізація літургічных обрядів в тій церкви, і зато слова молодого Русина были правдивы і векшына з тых, котры го чули, были з ним согласны.

Наконець впали слова крітїкы і на позицію духовных справців пряшівской епархії, котры наперек тому, же дістали інформацію о презентації фільмовых документів о Русинах і позванку на акцію, не інформовали о ній своїх віруючих. Компетентны бы ся мали над тым задумати і в будучности змінити свое одношіня к тым ділам. П. К., Пряшів

• Ёго Преосвященство, благореченый єпіскоп-мученик, Русин – Василь Гопко.

Высвятиня Дому розлучкы в Камюнці

На празник верховных апостолів Петра і Павла 12. юна 2009 в селі Камюнка (окр. Стара Любовня) был одпуст споеный з вызначнов подїєв про село, а то высвятинем новопоставленого Дому розлучкы, котрый был уж в Камюнці барз потрібный.

На позваня містного пароха, о. Франтішка Крайняка, міджі жытелїв села на тот празник завітали і вызначны гості: титуларный каноник і віцеканцеларь курії Пряшівской грекокатолицькой архієпархії, о. Франтішек Данцак, титуларный архідекан і парох великолипицькый, о. Мірослав Данцак, і титуларный архідекан і парох краснобрідьскый, о. Метод М. Біланчик, ЧСВВ. Атмосферу цілого свята підкріпила нелем красна хвіля того дня, але і богата участь вірників і споминаных гостїв, як і духовны слова, котры прозвучали в їх проповідях.

Текст і фоткы: Яна БОГУСЬКА, штудентка 2. річника ФФ ПУ в Пряшові

Спомин на Юрка Цимбору

Пряшівська культурна громада 7. юна 2009 на недільній святій літургії в грекокатолицькій катедралній храмі св. Іоана Хрестителя припоминула собі **недожытых 90 років Юрка Цимбору (6. 6. 1919 – 1. 10. 1989)**, педагога, композитора і управователя русинських і українських народних співанок, але і автора многих духовних пісень і літургичних хорових композицій. Переважну часть тых співанок інтерпретовала русинська співачка Марія Мачошкова і многи з них ся стали народным богатством Русинів. Знамов і популярнов ся стала співанка *Ей гої, міні, міні, міні...*, але і многи други.

Юрко Цимбора, родак зо Свідника, був учителём на многих основных школах, як і на Середній педагогічній школі у Пряшові. Быв умелецьким ведучім, хормайстром і драматургом ПУЛЬС-у (1958 – 1967, 1970 – 1980). Позбрав скоро 1 000 народных співанок. Є автором дакількох публікацій і зборників, еден час сполупрацював з катедралным хором св. Іоана Хрестителя. Тоты, котры го в хорі знали, дондесь на него споминають з ласков і почливостёв. Быв респектований нелем як одборник в области музыки, але і як віруючий чоловік, котрый міцно любив свій старославянський обряд і грекокатолицьку церьков. В сучасности зарядив хор до свого репертоару дакілько ёго літургичных композицій, поступно буде продовжувати в репетиціях цілою „Божественной літургії Святого Іоана Златоустого“, котру скомпоновав в роках 1982 – 1984 і подаровав грекокатолицькому катедралному храму і ёго хору.

Петро КРАЙНЯК, ст., член пряшівського катедрального хору

Є то свято нас, Русинів...

Уж 44 років ся на переломі мая і юна в селі Камюнка організує **фолклорне свято Русинів і Українців Словенська**. Є то свято вшиткых Русинів, котры ту жыють, але і з близькой і далекой околиці. Таке оно было і того року – 30. – 31. мая 2009.

Почас двох днів у Камюнці выступили домашні старшы і молодшы членове колективу **Барвінок** і школьський колектив **Радость**. До нашого села прияли позваня і гості з недалекого світа, а то з Чех, Польщі і України. В неділю рано, так як і по други roky, в рамках фестивалу ся одбыв конкурс співацьких груп під назвов „Голосе, голосе...“, в яким перше місце выграла співацька група домашнёго фолклорного колективу **Барвінок**. Тогорічними лавреатами конкурзу ся стала женська співацька група **Старинчанка** зо Снины.

Лем сонце ся на Камюнчанів того року погнівало. Ай кідь ся слова нашой гімны „Най же буде добрый час...“ не ніс з амфітеатра на Дубным, але лем зо сцени культурного дому, домашнім ани гостям то не убрало з доброй налады...

Текст і фотка: Яна БОГУСЬКА, Камюнка

• Свято в камюньскім Домі культуры отворив на сцені з дівчатами з домашнёго Барвінка староста Камюнки, Инж. Миколай Мытник.

Русины-Словаці – хто суть тоты люде?

Залюбили ся мі слова, котры повіла в наших Народных новинках пані Марія Гірова зо Снины, же треба, абы сьме досягли свое русинське у вшиткых сферах нашого жывота, „абы сьме не кламали самы себе“. То свята правда. Мушу повісти, же з возродным процесом Русинів жыю од *баршановой* революції дотеперь, стрічав ем ся з многыма людми, активныма у тім процесі, перечітав на тему Русинів много літературы. Зато ня удивили свого часу слова Павла Богдана і Івана Лобы, репрезентантів української лінії в нашім народностнім жывоті. То погробкове тоталіты, яки дотеперь суть пересвідчены, же слова Сталіна о абсолютности мають свое місто і в днешній добі. А таков правдов бы мало быти і їх трактованя історії Русинів, а то же територія од Галічі через Лемковину, Підкарпатя і Буковину, од Мараморошу по Выдрань є українська. Тых панів треба послати до історічного інштитуту, де бы собі дашто прочітали о австро-угорській монархії, або до іншого уставу...

Як знаме з історічных документів, по смерти краля Карола VI. ёго дівка Марія Терезія в октобрі 1740 року прияла вызначны реформы про народностный жывот і Русинів, в 60. – 90. роках 18. стороча были выданы школьскы законы і ґраматіка про школы народностей в цілій монархії, а міджі нима і ґраматіка про школы русиньскы.

На жадость Марії Терезії в августі 1771 року у папы римского Клімента XIV., была заложена уніятська церьков – церьков грекокатолицька, церьков русиньска. В Мукачові vznikать перша духовна семінарія на выхову учителів.

Кідь писав свій першый букварь про русиньскы діти отець духовный Александр Духнович, як секретарь епископа в Пряшові, о слові „Україна“ не было ани чути. В тых роках був то Полтавчан, народовець, словом, „бурлак“, який кликав своїх „соколів“, абы ся вернули „у країну“, там на Полтаву. Часть западна од Волині через Подоля і Галіч была в справі сына краля Великой Литвы. А ту кінчить ваша теорія о Україні, зато побудуйте собі застрішнія перед циганством, перед ганьбов і не росшырюйте якусь фалошну теорію, бо історія – то правда, а у Выдрані Україна нігда не была. Тоты нещастны roky советской окупації – то не історія, але ганьба політіків. Шкода лем честных людей, яки мусили вмерти за правду. Была то русиньска інтелігенція, русиньскы школы і ціла плеяда русиньской церьковной ерархії грекокатолицькой церькви.

Правду повісти, мене уж ани не трапить проблем Богдан-Лаба, бо то уж є минулось. Веце ня мерзить сучасна духовна сфера, окреме ситуація в грекокатолицькій церькви. Кідь в минулости были вытворены епархії в Мукачові, Ужгороді, Пряшові, урядным языком в них був русиньскый, а в дієцезах, богословских семінаріях ся вела выхова по русиньскы, но у 21. сторочу то уж не є правда. До чела нашой церькви – церькви грекокатолицькой – пришли новы люде, яки на фундаменті нашой русиньской церькви зачали будувати свою церьков, якусь однож грекокатолицьку-словацьку. У возроднім процесі Русинів по *баршановій* революції сьме брали як самособов, же ціле грекокатолицьке духовенство прийме народне діло своїх вірників з отвореныма руками. Церьков сьме поважовали за еден з основных фундаментів возроджіня Русинів у наших селах. Лемже сучасне веджіня Пряшівской грекокатолицькой епархії будує свою церьков якогось гібридного характеру. Церьковный закон, „закон табу“, був уж такой слабый, абы ся наповнив дословно „подвод“.

До Ватікану в часі помяку была Монс. Яном Гіркком послана жадость з доложенов петіціов грекокатолицьких вірників, адресована і панови Дубчекови, в тых роках централному секретарёви ЦВ КПЧ, жебы Русинам была вернута їх церьков, яка была од р. 1950 ліквідована, так як і русиньска народность. Церьков наших предків нам не была потверджена, але влада через п. Дубчека рішыла вернути грекокатолицьку церьков вірникам. Так ся зачала

нова путь навернуть до церькви наших предків. Нихто ся не пустив до діскузії з епархіалнов радов. Аж пришов новый епископ, одхований езуїта у Ватікані, зачав будувати нову церьков з помочов кардінала Томка, родака із села Удавске (окр. Гуменне), який знав нашы условія. І так новый епископ ся пустив до „перестройкы“. Церьков заевідована як русиньска зрушена не была, но была Ватіканом поволена якась церьков „грекокатолицька-словацька“, церьков напасована на нового владыку, який під фіргангом душпастьерьской работы зробить то, што тоталіта не доказала за 20 років: не буде церьков русиньска, не буде выходный обряд, – не будуть Русины. На русиньскы села пришли плебаники римокатолицькой церькви, яки порушыли целібат, ся поженили. То было їх плус, но мають они способность і інтерес комуніковати з Русинами? Учіти діти катехізм? На богословску факульту не были прияты хлопці з русиньских сел, на факульті ся не учіть русиньскый язык ани еден богословець.

Думам, же в тім ділі бы мала заставати принципіальну позицію в першім ряді Русиньска оброда на Словакії. Панове з Русиньской оброды в Пряшові бы ся уж мали пробудити, бо ту не іде лем о конфесійне діло. Треба змаповати ситуацію на селах, бо она уж є така важна, же церьков русиньска є в ліквідації!

Кідь сьме на святотнім актї кодифікації русиньского языка в Братіславі послушали приговор тогды отця духовного, днесь владыкы Мілана Хаутура, были сьме пересвідчены, же говорить честно, з добров дяков помочи. Но кідь ем го увидів в р. 2008 в телевізії, порозумів ем, же має двояку тварь. Тогды до камери повів у тім змыслі, же русиньскый язык не є достойный про Службы Божы. Не в добрім світлі ся указав як духовный ерарха. Не оскорбив лем Русинів, але і свою матір, котра го як Русинка выгодовала, а теперь, як ся підняв на властны крыла, ся ганьбить за материиньску бісіду і называть ей недостойнов. Тать на церьковных школах выросла ціла плеяда ученых людей, учителів, священників, професорів і людей іншых професій, яки будовали републику в розлічных сферах ёй жывота. З тых людей выросли великы народовці. Якраз они были выхованы на тім „недостойнім“ русиньскім языку. Од славы, або од трепотаня габіту, був осліплений далшый Русин, абы ся залюбив своему шефови, а владыка, як щастливый войвода, дістав доброго сполупрацювника новой церькви. Владыку Яна Бабяка езуїтська выхова на тоту дорогу передусловила.

Теперь залежить од Русинів Словакії, ці може тоту роботу вести в просторах епархії, в просторах нашой церькви русиньской. Она, тотя церьков, была матірём і школов Русинів. Не забывайме на одказ наших благореченых отців – Павла Петра Гойдіча і Василя Гопка. Ціньме сі одказ наших предків, бо то не лем Богдан, Лаба ці іншы їм подобны, але ай владыкове суть неправы. Женуть ся ся за славов, лемже їх слава загыне з нима...

Михал БУРЦІН, Гуменне

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки. Реалізоване з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Култура народностных меншын 2009. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, ПґДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД. Adresa: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 051/772 56 29. Передплатне на рік 8,50 €, до сусідніх штатів – 21 € або 29 \$, до загранича поштов II. кл. 39 \$ або 26 €, поштов I. кл. 44 \$ або 30 €, заплатити мож і в редакції, банковым переводом або поштовов поужажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, робочка Prešov. Регістрачне ч. **MK SR 417/91, МІС 49 438.** Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2